

การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทของพระภิกษุ
ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทและนิกายมหายาน
ORIGIN OF PRECEPTS FOR DECENT CONDUCTS OF MONKS
IN THERAVADA AND MAHAYANA BUDDHISM

พระสมบัตร จารุธัมโม (ถาวร), พระวรวุฒิ วิสุทธิเมธี (โอทอง), สิริภพ สวนดง
PhraSombat Charuthammo (Thaworn), PhraWorawut Wisutthimethi (Othong)

Siraphop Suandong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, PhraNakhonSiAyutthaya

นักวิชาการอิสระ

Independent academic

Corresponding author, e-mail: warawut19952538.com,Siraphop096@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 28 เมษายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 3 พฤษภาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

พระวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของภิกษุทั้งหลายให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบด้วย สิกขาบทที่มาจากพระปาติโมกข์ และสิกขาบทที่มาจากพระปาติโมกข์ เรียกว่า อภิสมาจารสิกขาบท ในพระพุทธศาสนาเถรวาท การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทพระพุทธองค์ทรงทรงบัญญัติไปตามสภาพภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมที่พระพุทธศาสนาแผ่ไปถึง สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ เช่น การอุปสมบท การสงฆ์ รวมถึงเรื่องการเก็บภิกษาหารได้ในยามเกิดทุกข์ภัย สิกขาบทที่เกี่ยวข้องกับสังคม พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้กุลบุตรสามารถเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ โดยไม่มีเลือกชั้นวรรณะ และอาชีพปาริสุทธิศีล และการเกิดขึ้นของอภิสมาจารด้านวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมในการบิณฑบาต การนุ่งห่มจีวร เสนาสนะ และคิลานเภสัช

สำหรับพระพุทธศาสนา มหายาน การเกิดขึ้นของอภิสมาจารด้านภูมิศาสตร์ เกิดขึ้นมาจากสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันอย่างมากทำให้เกิดมีอภิสมาจารสิกขาบทเช่น รูปแบบการนุ่งห่มจีวรที่มีลักษณะเฉพาะถิ่น และการอุปสมบท ส่วนการเกิดขึ้นของอภิสมาจารด้านสังคม เกิดการพัฒนาการเช่น เรื่องการมีครอบครัว การประกอบอาหารทานเองได้ การมุ่งบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลกซึ่งเปลี่ยนไปตาม

สภาพพื้นที่และเวลา และการเกิดขึ้นของอภิสมจารด้านวัฒนธรรม เช่น การไม่ทานเนื้อสัตว์ การฉันอาหารในเวลาเย็น

การเปรียบเทียบการเกิดขึ้นของอภิสมจาร ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับนิกายมหายาน พบว่า มีนัยที่เหมือนกัน คือพระวินัยบัญญัติของทั้งสองนิกาย มีสิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์ และที่มานอกพระปาติโมกข์เหมือนกัน ต่างกันแค่จำนวนของสิกขาบทเท่านั้น ส่วนนัยที่แตกต่างกัน คือนิกายเถรวาทไม่ตัดทอน ไม่เพิ่ม และไม่เปลี่ยนแปลงสิกขาบททุกข้อที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ ส่วนนิกายมหายานนั้นสามารถตัดทอน และเปลี่ยนแปลงสิกขาบทได้ตามกาลเทศะ

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ, เถรวาท, มหายาน, อภิสมจาร

Abstract

The Discipline was prescribed by the Buddha for the restricting behavior of monks aiming at living together peacefully, consisting of the fundamental precepts and out of the fundamental ones or called the precept for decent conduct of monks. In Theravada Buddhism, the origin of precepts for decent conduct of monks the Buddha prescribed as per geography, society and culture Buddhism reached to. The geographical precepts that the Buddha prescribed such as ordination, bathing, including the keeping of foods in the time of famine; social precepts such as the permission to all men from all walks of life to enter to monastery without discrimination from social status, and the purity of conduct connected with livelihood; cultural precepts such as the culture of receiving alms food, cloth dressing, shelter, medicine etc.

In Mahayana Buddhism, the origin of this kind of precept took placed due to the situation of geography that highly contrasts making the emergences of the precepts for decent conduct, for example, the ordination, the type of robe dressing etc. For the social precept, it had the development in many directions such as married monks, food cooking, and doing for the world that has changed in accordance with various places and times. In addition, the cultural precepts also have emerged, for example, eating non vegetarian food, eating food at the night time etc.

From the comparison on the origin of precepts for decent conduct in Theravada and Mahayana Buddhism, it was found that both of them have the similar points on the discipline that have both fundamental precepts and out of fundamental ones, but they have different only for the quantities of precepts, the different point of them was that Theravada Buddhism tries to keep it as original as possible, have no removing, adding or changing of any precept that the Buddha had laid down, whereas Mahayana Buddhism

can remove and change this kind of precepts in accordance with place and time appropriately.

Keywords: A Comparative Study, Theravada, Mahayana, Precepts for decent conducts

บทนำ

ปัญหาทั้งหลายในโลกสืบเนื่องมาจากความต้องการที่จะสนองความอยากของตนเอง หรือในขั้นต้นเป็นไปในรูปของความพอใจ ตัณหาจึงเป็นเหตุเกิดแห่งทุกข์ มนุษย์เมื่อทราบว่ามีตัณหาเป็นต้นเหตุหรือสาเหตุหลักของปัญหาทั้งหลายแล้ว มนุษย์เองก็พยายามขจัดหรือละตัณหาอันเป็นกิเลสที่มีมาตามธรรมชาติของมนุษย์เสียได้ โดยมุ่งไปที่ความประพฤติอันเป็นพื้นฐาน ได้แก่ศีลในระดับต่าง ๆ แล้วขยายขอบเขตความประพฤติในด้านความดีให้สูงขึ้น ด้วยอาศัยการปฏิบัติขั้นสมาธิและปัญญาเข้ามาช่วยมากขึ้นโดยลำดับ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า นรชนผู้มีปัญญาตั้งมั่นแล้วในศีล อบรมจิตและปัญญาให้เจริญอยู่ เป็นผู้มีความเพียร มีปัญญารักษาตนรอด ภิกษุชั้นฟังถาวรชฎนี้ได้ รากะกัฏฐิ โทสะกัฏฐิ อวิชชากัฏฐิ บุคคลทั้งหลายกำจัดเสียได้ บุคคลทั้งหลายนั้นมีอสังขารแล้ว เป็นผู้ไกลจากกิเลสตัณหาเป็นเครื่องยุ่งอัน บุคคลทั้งหลายนั้นสวางเสียแล้ว นามกัฏฐิ รูปกัฏฐิ ปฏิชชะสัญญาและรูปสัญญาที่ ย่อมดับหมดไปในที่ใด ตัณหาเป็นเครื่องยุ่งนั้น ย่อมขาดไปในที่นั้นจากข้อความที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ศีลมีความจำเป็นมากในระดับพื้นฐานในการปฏิบัติเพื่อที่จะบรรลุถึงจุดหมายของชีวิต ต่อจากนั้นมีสมาธิเป็นระดับกลางและปัญญาเป็นระดับสูงสุด ซึ่งเป็นไปตามลำดับของการบรรลุถึงจุดหมายของชีวิต ในกระบวนการปฏิบัติธรรมเพื่อที่จะบรรลุถึงจุดหมายของชีวิตนั้น สามารถเริ่มต้นด้วยการละเว้นจากความชั่วก่อนแล้ว จึงเสริมสร้างความคิดให้บริสุทธิ์จนถึงความบริสุทธิ์หลุดพ้น

พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น เพื่อป้องกันการละเมิดและการกระทำผิดในครั้งต่อไปของพระภิกษุ เรียกว่า พุทธบัญญัติ และพระพุทธรูปบัญญัติ คือประมวลพระวินัยปิฎก เป็นระเบียบปฏิบัติขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตและวิธีดำเนินกิจการต่าง ๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ พระวินัยซึ่งเป็นที่พระพุทธบัญญัตินี้ แบ่งออกเป็นสองส่วน คืออาทิพรหมจริยาสิกขา และอภิสมัจจาริกาสิกขา พระพุทธรูปบัญญัติ หมายถึง พระบัญญัติของพระพุทธองค์ หรือข้อกำหนดทางพระวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นสิกขาบท พระวินัยนั้นพระพุทธรูปไม่ได้ทรงบัญญัติไว้ล่วงหน้า ต่อเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจึงทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามประพฤติเช่นนั้นอีก ดังที่พระพุทธองค์ตรัสตอบพระสารีบุตรว่า จงรอไปก่อนเถิดสารีบุตร ตถาคตรู้เวลาที่บัญญัติสิกขาบท ศาสดาจะยังไม่บัญญัติสิกขาบทแก่สาวก ไม่ยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงตลอดเวลาที่ยังไม่เกิดอาสวัฏฐานิยธรรม ในสงฆ์เมื่อเกิดอาสวัฏฐานิยธรรมในสงฆ์ ตถาคตจึงจะบัญญัติสิกขาบทจะยกปาติโมกข์ขึ้นแสดงแก่สาวก เพื่อขจัดธรรมเหล่านั้น สารีบุตร ภิกษุสงฆ์ยังไม่มีเสนียด ไม่มีโทษ ไม่มีสิ่งมัวหมอง บริสุทธิ์ผุดผ่อง ดำรงอยู่ในสารคุณแท้จริงในภิกษุ 500 รูป

ผู้มีคุณธรรมอย่างต่ำก็ขึ้นโสตาบัน จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้า พระพุทธโฆษาจารย์กล่าวว่า พระพุทธรูปห้ามพระสารีบุตรซ้ำสองครั้งด้วยอำนาจแห่งความเอื้อเฟื้อ การบัญญัติสิกขาบทเป็นพุทธวิสัย วิถีกมธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งอสังขารเหล่านั้นยังไม่ปรากฏในสงฆ์เพียงใด พระศาสดาจะไม่ทรง

บัญญัติสิกขาบทแก่สาวกทั้งหลาย เพราะถ้าฟังบัญญัติ ก็ไม่พึงพ้นจากการค่อนขอของผู้อื่น จากข้อที่จะถูกตำหนิเพราะชนเหล่าอื่นไม่เห็นวิติกมโทษ จะค่อนขอว่า พระสมณโคตมผูกมัดด้วยสิกขาบท บัญญัติปาราชิกด้วยเหตุเพียงว่า ภิกษุสงฆ์ยอมทำตามคำของเรา กุลบุตรเหล่านี้ยอมละโภคะ เครื่องญาติ แม้ราชสมบัติออกบวช เป็นผู้สันโดษ เคารพจิตในสิกขา ไม่ห่วงใยในร่างกายและชีวิต แล้วใครเล่าจักเสพเมถุน จักลักของผู้อื่น จักเข้าไปตัดชีวิตผู้อื่น หรือจักเลี้ยงชีวิตด้วยการอวดคุณที่ไม่มี ปาราชิกนั้นแม้ไม่ทรงบัญญัติไว้ แต่ปรากฏโดยสังเขปในบรรพชา ในสมัยแรกเริ่มก่อตั้งพระพุทธศาสนา ในสมัยนั้นจำนวนภิกษุยังมีไม่มาก เป็นสังคมาเล็ก ๆ ยังไม่มีการประพฤติดิถี ทั้งยังไม่มีปัญหาเสื่อมเสียร้ายแรงเกิดขึ้น

ภิกษุทั้งหลายต่างดำเนินตามพระพุทธองค์อย่างเคร่งครัด เป็นการประพฤติแบบอริยะสงฆ์ ในระหว่างนี้ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ เพื่อเป็นแนวประพฤติปฏิบัติสำหรับภิกษุทั้งหลาย ระหว่างพรรษาที่ 1 ถึงพรรษาที่ 19 พระพุทธเจ้ายังไม่ทรงมีพระพุทธบัญญัติที่เป็นโทษหนัก จนกระทั่งถึงพรรษาที่ 20 คัมภีร์สมันตปาสาทิการะบุว่า พระพุทธองค์ทรงมีพระพุทธบัญญัติปฐมปาราชิกในพรรษาที่ 20 เพราะพระสุทินผู้เป็นต้นบัญญัติบวชในพรรษาที่ 12 ของพระพุทธเจ้า และในขณะที่พระสุทินบวชได้ ๘ พรรษาได้เสพเมถุนกับอดีตรรยาที่ป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้นพรรษาที่ 8 ของพระสุทินตรงกับพรรษาที่ 20 ของพระพุทธองค์ พระพุทธบัญญัติปฐมปาราชิก สิกขาบทที่ 1 ห้ามภิกษุเสพเมถุนว่า ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม ภิกษุนั้นเป็นปาราชิกหาสงวามิได้ ในส่วนพระพุทธศาสนamahayana นี้ มีสิ่งที่น่าศึกษาอีกประการหนึ่ง คือสิกขาบทของพระโพธิสัตว์ โดยทางอุตตรนิกายถือปฏิบัติหลักทฤษฎีนี้ว่าโพธิสัตว์มรรค ซึ่งกำหนดมาตรฐานจากสมัยที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเริ่มทรงผนวช แต่ยังไม่ทรงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกพระองค์ว่าพระศากยมุณีโพธิสัตว์เจ้า ในสมัยนั้นพระองค์ได้ทรงถือปฏิบัติในสิกขาบทมังสวิรัต เรียกว่า ตบะศีลวัตร ซึ่งทางฝ่ายมหายานสงเคราะห์เรียกชื่อเป็นสิกขาบทพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายนอกจากจะมีหัวข้อธรรมมากมายให้ประพฤติปฏิบัติแล้วยังมีสิกขาบทหรือวินัยให้ใช้ในการดำเนินชีวิตอีกด้วย สิกขาบทของพระโพธิสัตว์ซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ชื่อว่า พรหมชาลโพธิสัตว์ศีล มีทั้งหมด 58 ข้อ

แบ่งออกเป็น 2 หมวด คือครุกาบัติ หมายถึง อาบัติหนัก ถ้าหากพระโพธิสัตว์ละเมิดลงไปก็จะทำให้การบำเพ็ญบารมีเสื่อมถอยลง แต่ก็สามารถทำคืนได้ด้วยการสมาทานใหม่มี 10 ข้อ เช่น ห้ามฆ่ามนุษย์ และลหุกาบัติ เป็นเพียงอาบัติอย่างเบา ก็ไม่ถือว่ามีความผิดร้ายแรงแต่ประการใด สามารถเริ่มต้นใหม่ได้มีทั้งหมด 48 ข้อ เช่น ผู้ไม่เคารพผู้อาวุโสชั้นอาจารย์ของตน ในโยคะโพธิสัตว์สิกขาบท หมวดลหุกาบัติว่าด้วยปาณาติบาต ถ้าพระโพธิสัตว์เห็นโจรร้ายประกอบด้วยโลภะ จะประหารสัตว์เป็นอันมากก็ดี จะประหารพระสาวก พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ดี พระโพธิสัตว์ก็ดี จะลงมือทำอนันตริยกรรมก็ดี เพื่อพระโพธิสัตว์เห็นเช่นนี้พึงตรึกว่าถ้าเราจะประหารชีวิตของคนพาลเหล่านี้ เราก็จักตกอบาย ครั้นมิประหารเล่า เขาก็จักก่ออนันตริยกรรม ได้เสียทุกข์วิบากอันใหญ่ เราควรประหารเสียเองยอมตนตกอบายภูมิ มิยอมให้เขาก่ออนันตริยกรรม พระโพธิสัตว์พึงมนสิการเช่นนี้แล้ว พึงประกอบด้วยกุศลจิต หรืออัพยาทจิต มีเมตตา มีหิริ โอตตปปะ แล้วประหารชีพเขาเสียดังนี้ ไม่ชื่อว่าล่วงโพธิสัตว์สิกขาบทเลย จักบังเกิดกุศลเป็นอันมาก พระโพธิสัตว์เห็นผู้มีอำนาจ ยศศักดิ์ใหญ่ปราศจากเมตตา กระทำการเบียดเบียนประชาสัตว์ให้ได้รับความเดือดร้อนพึงบังเกิดเมตตามุ่งปรารถนาต่อสันติสุขของประชาสัตว์ แล้วพระโพธิสัตว์พึงแก้ไขตามกำลัง

สามารถ จะกำจัดหรือขับไล่ออกจากตำแหน่งเช่นนี้ ชื่อว่าไม่ล่วงต่อโพธิสัตว์สิกขาบท จักบังเกิดกุศลเป็นอันมาก เพราะฉะนั้น หลักการของพระโพธิสัตว์จึงอยู่ที่ว่า ตนจะต้องอาจรับทุกขแทนสรรพสัตว์ได้ แม้ทุกขในนรก กุลบุตรฝ่ายมหายาน เมื่อรับอุปสัมปทากรรมแล้วก็มีมารับศีลพระโพธิสัตว์

ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เช่นในประเทศจีน เรียกว่า ตรีมณฑลมหาศีล คือรับศีลสามเนตรและรับศีลภิกขุ เสร็จแล้วก็รับศีลโพธิสัตว์แต่ศีลโพธิสัตว์นั้น ส่วนใหญ่นิยมพรหมชาลาโพธิสัตว์ศีลมากกว่าโยคะโพธิสัตว์ศีล นักวิชาการสมัยใหม่ทั้งทางตะวันตก และตะวันออกจำนวนไม่น้อย มีความเห็นว่าเนื้อหาในพระวินัยปิฎกส่วนใหญ่ค่อยทยอยเกิดขึ้นหลังพุทธกาล โดยอ้างเหตุผล และหลักฐานสำคัญ คือพระวินัยปิฎกของนิกายต่างๆ ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน มีจำนวนสิกขาบทของพระภิกษุนอกพระปาฏิโมกข์ไม่เท่ากัน ถ้าพระพุทธรูปทรงเป็นผู้บัญญัติสิกขาบททั้งหมด สิกขาบทของทุกนิกายก็ควรมีจำนวนเท่ากันโดยมีเหตุผลหลักฐานหลายประการ สิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ อันมีมาในพระวินัยปิฎกเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใด พบเหตุผลและหลักฐานที่ยืนยันชัดเจนว่า สิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทของพระภิกษุในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท และพระพุทธศาสนานิกายมหายานนั้น กล่าวถึงข้อปฏิบัติที่มุ่งเพื่อความงามของหมู่สงฆ์ และการอยู่ร่วมกันด้วยสังฆสามัคคี เพียงแต่ฝ่ายนิกายเถรวาทเน้นแบบการปฏิบัติของพระภิกษุตามคัมภีร์พระไตรปิฎก ส่วนนิกายมหายานเน้นการปฏิบัติตามหลักของโพธิสัตว์ซึ่งสามารถที่จะปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้

การเกิดขึ้นของอภิสมาจารสิกขาบทของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

อินเดียในสมัยครั้งพุทธกาล เป็นดินแดนที่กว้างใหญ่ไพศาลมาก มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมมีเจ้าลัทธิจำนวนมาก อารยธรรมอินเดียสมัยครั้งพุทธกาล เป็นอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีผู้คนจำนวนมากออกบวชเพราะเกิดความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธรูป การบัญญัติอภิสมาจารด้านภุมิศาสตร์ จึงเป็นไปเพื่อควบคุมความประพฤติของเหล่าพระภิกษุทั้งหลาย และระบบคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นมีพระพุทธรูปทรงเป็นผู้ดูแล โดยใช้หลักปกครองแบบธรรมาธิปไตย ซึ่งพุทธวิธีการบริหารด้านภุมิศาสตร์ พระพุทธรูปทรงใช้หลักธรรมาภิบาล โดยการบัญญัติสิกขาบทและอภิสมาจารขึ้นเพื่อ เป็นระเบียบวินัยแก่พระภิกษุสงฆ์ อันเป็นเครื่องช่วยแก้ไขปัญหาคับขันพื้นฐานในสังคมสงฆ์ และให้เกิดความสวยงามในหมู่สงฆ์ อันมีพระพุทธรูปทรงเป็นพระศาสดา เพื่อให้บังเกิดซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาของเหล่าพุทธศาสนิกชน และเพื่อความเจริญงอกงามไพบุลย์ของคณะสงฆ์ตลอดไป สังคมสงฆ์ในสมัยครั้งพุทธกาล เป็นสังคมสงฆ์ที่มีพระพุทธรูปเป็นผู้คอยควบคุมดูแลความประพฤติของเหล่าพระภิกษุสงฆ์

สิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ ประกอบด้วย เสดยวัตร 75 สิกขาบท และอธิกรณสมณะ 7 สิกขาบท ซึ่งเป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาฏิโมกข์ ส่วนระบบบรรณณะ 4 ในสังคมอินเดียร่วมสมัย เป็นระบบที่มีมาก่อนพุทธกาล แต่พระพุทธรูปทรงเป็นผู้ทำลายระบบบรรณณะ 4 ให้หายไปจากสังคมอินเดีย เพราะถือว่าเป็นความเชื่อที่ผิด พระองค์ทรงใช้วิธีการแสดงพระธรรมเทศนาตรัสถึงความเป็นจริงว่า บุคคลจะดีจะชั่วก็เพราะผลของการกระทำหาใช่ระบบบรรณณะไม่ มีผู้ศรัทธาต่อคำสอนของพระพุทธรูป และบุคคลเหล่านั้นได้มาบวชเป็นพระภิกษุ ทำให้พระพุทธศาสนามีพระภิกษุเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ การรักษาอภิสมาจารของพระสงฆ์ใน

ยุคปัจจุบันเป็นไปตามยุคสมัย โดยอนุโลมตามหลักมหาปเทศ 4 พระสงฆ์มีการเรียนทางโลก มีการรับเงิน มีโทรศัพท์มือถือใช้ และมีรถขับประจำตำแหน่ง เหล่านี้เป็นเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกต่อพระสงฆ์ ให้มีความเท่าทันเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือเพื่อความก้าวหน้าของสังคมสงฆ์ และเพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจทางพระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงไปยัคนานาประเทศ

อินเดียสมัยครั้งพุทธกาล เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี พระภิกษุสงฆ์ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา คือส่วนใหญ่เป็นวรรณะพราหมณ์ และมีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำหน้าที่อบรมศีลธรรมแก่ชาวบ้าน ตลอดจนเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ พระภิกษุสงฆ์กับบริบทในทางวัฒนธรรม ในอดีตจวบจนปัจจุบัน พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีความรู้และความสามารถรอบด้าน เช่น ด้านสถาปัตยกรรม และด้านปติมากรรม ส่วนใหญ่จะเป็นฝีมือของพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้กระทำให้ขึ้นเพื่อจรรโลงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไม่ให้สูญหายไป เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เยาวชนคนรุ่นหลัง วัฒนธรรมของพระภิกษุสงฆ์กับการรักษาธรรมชาติ จะเห็นได้ว่า สิกขาบทของพระภิกษุสงฆ์ส่วนมากมุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักษาธรรมชาติ เช่น ห้ามภิกษุถ่ายอุจจาระและปัสสาวะลงในน้ำและของเขียว หากพระภิกษุรูปใดกระทำ พระพุทธองค์ทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่ภิกษุรูปนั้น เป็นวิธีการรักษาธรรมชาติของพระภิกษุสงฆ์ตามพระวินัย ช่วยให้ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์อย่างแท้จริง

การเกิดขึ้นของภิกษุสงฆ์สิกขาบทของพระภิกษุในพระพุทธานุญาตนิยามมหายาน

นิยามมหายานถือกำเนิดขึ้นหลังยุคพุทธกาล ในศตวรรษที่ 6 สถาปนามีอากาศในประเทศจีนบางพื้นที่ร้อนมาก และบางพื้นที่หนาวมาก มีกุลบุตรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุจำนวนมาก ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง เสด็จวัตรของนิยามมหายานมี 100 ข้อ และอธิภรณ์สมณะ 7 ข้อ นิยามมหายานถือเอาปริมาณเป็นจุดสำคัญ ส่วนคุณภาพก็ค่อยตามมาด้วยการอบรมบ่มนิสัย นิยามมหายานได้บัญญัติพิธีกรรมและจารีตแบบแผนต่าง ๆ เพื่อให้เป็นอุบายชักจูงประชาชนให้มาเลื่อมใส ตลอดจนมีการลดหย่อนพระวินัยได้ตามกาลเทศะ พระภิกษุนิยามมหายานได้มีการลดหย่อนสิกขาบทในบางข้อเพื่อความสะดวกทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป พระภิกษุนิยามมหายานเน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ ด้วยการอุทิศตนช่วยเหลือสังคม จึงถูกเรียกว่า มหายานเพื่อมหาชน นิยามมหายานถือธรรมเป็นใหญ่ไม่เน้นเรื่องศีล บางนิยามสามารถมีครอบครัวได้ ซึ่งนิยามมหายานมีปณิธานอันมั่นคง และมีอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของมหายานตามแนวทางของพระโพธิสัตว์ เพื่อนำพาสรรพสัตว์สู่ความหลุดพ้นจากวัฏสงสารให้หมดสิ้น พระภิกษุนิยามมหายานนิยมสวดมนต์ประกอบเสียงดนตรี เน้นความเป็นพระโพธิสัตว์มากกว่าความเป็นพุทธะ พระภิกษุนิยามมหายานจะไม่รับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์แล้วจะกินเนื้อของสัตว์ได้อย่างไร

นิยามมหายานถือธรรมมากกว่าสิกขาบท ส่วนเรื่องเสด็จวัตรไม่ได้มีผลต่อพระภิกษุนิยามมหายาน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องภายนอก การออกโปรดสัตว์เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของผู้บำเพ็ญเพียร ในประเทศจีนมีอากาศหนาวมาก จีวรของพระภิกษุมหายานจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาพภูมิอากาศ จีวรมักจะทำเป็นเสื้อแขนยาว มีสีเหลือง สีแดง และสีดำบ้าง แต่ละนิยามจะท่อมจีวรไม่เหมือนกัน การเผยแผ่พระธรรมของ

นิกายมหายานจะเน้นเรื่องปริมาณเป็นสิ่งสำคัญ สิกขาบทของนิกายมหายานจึงจำเป็นต้องลดหย่อนสิกขาบทในบางข้อลง เพื่อสะดวกต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงจิตใจของประชาชน ซึ่งหากมีเรื่องเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ของนิกายมหายานแล้ว คณะสงฆ์นิกายมหายานจะใช้หลักอริกถสมถะ เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยในการตัดสินใจความผิด เพื่อให้เกิดความสงบสุขต่อคณะสงฆ์ เสาเข็มวัตรของนิกายมหายานถึงจะมีมาก แต่มุ่งเน้นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และความประพฤติที่ดั่งงามของพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา มหายาน เพื่อให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาต่อประชาชน

เปรียบเทียบการเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบทของพระภิกษุในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทและนิกายมหายาน

พระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนา มหายาน มีการเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบทด้านภูมิศาสตร์ที่เหมือนกัน คือด้านสภาพภูมิอากาศที่หนาวร้อน และจำนวนพระภิกษุเพิ่มขึ้น แต่มีข้อปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ตัดทอน ไม่เพิ่มเติมสิกขาบทที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติเอาไว้ คือการรักษาสิกขาบทเดิมเอาไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนพระพุทธศาสนา มหายานนั้นมีการลดหย่อน ตัดทอนเพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงสิกขาบทได้ตามขอบใจเพื่อให้เหมาะกับกาลสมัย และเพื่อให้มีความสะดวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป การเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบทด้านสังคมในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือมีพระพุทธเจ้าเป็นผู้ดูแล ควบคุมความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ พระพุทธศาสนาเถรวาทจะถือคุณภาพเป็นหลักสำคัญ คือเมื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์แล้ว ก็จะสามารถช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นทุกข์ได้ และพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเอาไว้ คือการรักษาคงเดิมเอาไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงและไม่เพิกถอนสิกขาบท ซึ่งพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาทจะเน้นความเป็นพระอรหันต์ สิ่งนี้เป็นเป้าหมายสูงสุด พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ก็จะหลีกเลี่ยงสังคม คือไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคมบ้านเมือง เน้นการปลีกวิเวกหาความสงบทางจิตใจ ด้วยการปฏิบัติธรรมอยู่ตามป่าเขาลำเนาไพร

ส่วนการเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบทด้านสังคม ในพระพุทธศาสนา มหายาน ได้แก่ การดูแลกันเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พระพุทธศาสนานิกายมหายานนั้น จะถือเอาปริมาณเป็นเรื่องสำคัญ คือเมื่อมีปริมาณมากแล้ว คุณภาพย่อมจะตามมาทีหลังด้วยการอบรมสั่งสอน ซึ่งในนิกายมหายานสามารถเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงสิกขาบทวินัยตลอดจนเสขียววัตร ได้ตามกาลเทศะ เพื่อให้เหมาะสมกับกาลเทศะ และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประชาชน พระพุทธศาสนา มหายานจะเน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ คือการช่วยเหลือเหล่าสรรพสัตว์น้อยใหญ่ ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง เมื่อเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายบรรลุพุทธภูมิแล้ว ตนเองจึงจะขอบรรลุพุทธธรรมทีหลัง พระภิกษุนิกายมหายานเน้นการเข้าหาสังคม การช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากต่าง ๆ ซึ่งถือว่าสิ่งนี้เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่และสำคัญมาก ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อการบรรลุพุทธธรรม การเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบทด้านวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ การบิณฑบาตเลี้ยงชีพเพื่อออกโปรดสัตว์ในตอนเช้า ให้พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญในตอนเช้า การนุ่งห่มผ้าบังสุกุลเป็นวัตร เพื่อรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณีเดิมของพระสงฆ์เอาไว้

และเพื่อปกปิดร่างกายอันเป็นสิ่งไม่สวยงาม การฉันทอดด้วยฉันทน้ำมูตรเนา ตลอดจนการอยู่โคนต้นไม้ใหญ่ เป็นวัตร เพื่อปฏิบัติธรรมให้จิตใจสงบ และการแสดงพระธรรมเทศนา คือการออกเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เข้าถึงจิตใจของพุทธศาสนิกชนทุกคน

ส่วนเกิดขึ้นของอภิสมจารสิกขาบท ด้านวัฒนธรรมในพระพุทธศาสนาหายาน ได้แก่ วัฒนธรรมของพระภิกษุในภิกษุหายานจะนิยมกินเจ เพราะถือว่าตนเองบำเพ็ญเพียรสร้างบารมีเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ จะกินเนื้อกินเลือดของสัตว์ต่าง ๆ ย่อมไม่สมควร ซึ่งในบางภิกษุมีครอบครัวได้ เช่น พระมหายานในประเทศญี่ปุ่น และเกาหลี สามารถมีครอบครัว แต่งงาน และทำธุรกิจการค้าขายได้ พระภิกษุในภิกษุหายานจะนิยมสวดมนต์ประกอบเสียงดนตรี โดยเชื่อว่าเป็นการเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ แดนสุขาวดี พระภิกษุในภิกษุหายานนั้น จะไม่เน้นเรื่องเสขียวัตถ์ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องภายนอก แต่จะเน้นการรักษาธรรมมากกว่าการรักษาสิกขาบท ซึ่งพระภิกษุสงฆ์ในภิกษุหายานนั้น จะออกช่วยเหลือประชาชน โดยการออกประกาศธรรม การช่วยเหลือคนยากจน ตลอดจนช่วยคนที่เจ็บป่วยใกล้ตาย เพราะถือว่าเป็นกิจที่ต้องกระทำในฐานะเป็นผู้สร้างบารมี

บทสรุป

อภิสมจารเป็นบทบัญญัติที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นมา เพื่อให้เป็นมารยาทอันดีงามสำหรับพระภิกษุในสมัยพุทธกาล ซึ่งบทบัญญัติอภิสมจารนี้ พระพุทธองค์ทรงนำมาจากมารยาทของพระมหากษัตริย์ เพราะว่าพระองค์ทรงเป็นเจ้าของชายในราชวงศ์ของกรุงกบิลพัสดุ์มาก่อน พระพุทธเจ้าทรงนำขนบธรรมเนียมจารีตอันดีงามของกษัตริย์ในยุคนั้น มารวมกันกับอาจารย์ของนักบวช จึงทำให้บังเกิดเป็นอภิสมจารขึ้นมา โดยทรงบัญญัติอภิสมจารแก่หมู่สงฆ์สาวกว่า ให้ประพฤติตามอภิสมจารที่พระองค์ทรงบัญญัติเอาไว้ดีแล้ว อันจะเกิดความเลื่อมใสศรัทธา ต่อเหล่าพุทธศาสนิกชนทั้งหลายที่ได้พบเห็น ด้วยสาเหตุนี้อภิสมจารจึงเป็นเหมือนมารยาทของผู้ดี แสดงถึงความมีระเบียบวินัยและมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง อภิสมจารจึงจัดเป็นหมวดหนึ่งของพระวินัย อันเป็นสิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์ เป็นข้อวัตรปฏิบัติสำหรับพระภิกษุ เพื่อให้พระภิกษุมีกิริยามารยาทที่ดูงดงาม ในเรื่องเกี่ยวกับการคบฉัน การเข้าบ้าน การแสดงธรรม และการบิณฑบาต อันเป็นสิ่งที่พระภิกษุควรกระทำเป็นเนืองนิตย์ เป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะสมกับสมณสารูปของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาอีกด้วย มารยาทของพระภิกษุ เรียกว่า เสขียวัตถ์ เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติขึ้นมา เพื่อป้องกันความไม่งามแก่หมู่สงฆ์สาวก และเพื่อช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพให้ดูน่ารักน่าเคารพศรัทธา ซึ่งจะช่วยให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองมากขึ้น ภูมิศาสตร์ในสมัยพุทธกาลมีสภาพภูมิอากาศที่ร้อน และหนาวเย็นมาก

ภิกษุทั้งหลายล้วนมาจากวรรณะพราหมณ์ทั้งสิ้น ทำให้มีข้อปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป ต่อมาภิกษุกระทำผิดโดยการบิณฑบาตไม่เคารพบ้าง แสดงธรรมโดยไม่ให้ความเคารพธรรมบ้าง ตลอดจนการเข้าไปในบ้านอย่างไม่สำรวมกายบ้าง จนเป็นสาเหตุให้มีชาวบ้านตำหนิติเตียน เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบถึงเรื่องที่เกิดขึ้น ทรงมีพระประสงค์ที่จะบัญญัติอภิสมจารขึ้นมา เพื่อป้องกันความไม่ดีงามแก่คณะสงฆ์ โดยทรงตรัสเรียกพระภิกษุทั้งหลายประชุมกัน แล้วทรงถามถึงเรื่องที่เกิดขึ้น พร้อมกับทรงชี้โทษแห่งความผิดนั้น

จึงทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นมา และทรงปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้กระทำความผิดตามโทษที่ก่อกำเนิด เพื่อไม่ให้เป็นตัวอย่างแก่พระภิกษุรูปอื่น ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงชี้แจงต่อที่ประชุมพระภิกษุสงฆ์สาวกว่า การบัญญัติพระวินัยและอภิสมาจารนั้นมีประโยชน์ต่อพระภิกษุสงฆ์จำนวนมาก ต่อพระศาสนา และต่อพระสาวกที่มีศีลเป็นที่รักพระพุทธองค์ทรงชี้ให้เห็นประโยชน์ 10 ประการ อันเกิดจากการบัญญัติพระวินัย ได้แก่

- 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์
- 2) เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์
- 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เกียจ
- 4) เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก
- 5) เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน
- 6) เพื่อกำจัดอาสวะอันจักมีในอนาคต
- 7) เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส
- 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว
- 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัตถธรรม
- 10) เพื่อถือเอาตามพระวินัย

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสถึงอานิสงส์ ของการรักษาพระวินัยของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาเอาไว้ว่า พระวินัยและอภิสมาจารที่ภิกษุรักษาดีแล้วนั้น ย่อมจะมีอานิสงส์อันเกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่

- 1) ไม่เป็นทุกข์เดือดร้อนใจว่าบวชเข้ามาแล้วทำผิดวินัย
- 2) รู้สึกเข้มแข็งใจว่าตนบวชแล้วปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามวินัย
- 3) ไม่ถูกตำหนิตีเตียนเนื่องมาจากการไม่รักษาวินัย
- 4) ไม่ถูกจับกุมประจารลงโทษ
- 5) จะเข้าสมาคมกับผู้ทรงศีลก็ไม่เก้อเขิน

พระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นเหตุอันจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงทรงบัญญัติพระวินัยและอภิสมาจารขึ้นมา เพื่อให้เป็นกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ อันจะช่วยให้คณะสงฆ์เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของสาธุชนตลอดไป ส่วนพระภิกษุในสมัยครั้งพุทธกาล ผู้เป็นต้นแบบของการประพฤติอภิสมาจารนั้น ได้แก่ พระอัสสชิ ท่านเป็นตัวอย่างของพระภิกษุในสมัยพุทธกาล ที่สามารถนำคนเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ด้วย ความเลื่อมใส เพราะอาศัยการประพฤติอภิสมาจาร ในขณะที่บิณฑบาตตอนเช้า พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญพระอัสสชิเถระว่า เป็นแบบอย่างของการสำรวมกายและวาจา ในขณะที่บิณฑบาตทำให้เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนทั้งหลาย ลิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ ประกอบด้วย เสดยวัตร 75 ลิกขาบท และอิกรณสมณะ 7 ลิกขาบท อันเป็นลิกขาบทที่มานอกพระปาติโมกข์ พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ใช้ยารักษาโรคเป็นคิลานเภสัชจำพวกสมอดองสมุนไพรที่เป็นพืชเกิดตามธรรมชาติ ทรงอนุญาตให้นำมาเป็นยารักษาโรคได้ และพระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้พระภิกษุตัดเล็บ ปลูกผม โกนหนวดได้ ตามความต้องการ ซึ่งเป็นวัตรที่ควรกระทำอยู่เนื่องนิตย์ เพราะเป็นสิ่งที่ทำให้ร่างกายสะอาด ลิกขาบทของพระภิกษุส่วนมาก มุ่งเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรักษา

ธรรมชาติ คือห้ามภิกษุถ่ายอุจจาระปัสสาวะลงในน้ำ และของเขียว หากพระภิกษุรูปใดกระทำ พระพุทธองค์ทรงปรับอาบัติทุกกฎแก่ภิกษุรูปนั้น สิกขาบทเหล่านี้ เป็นวิธีการรักษาธรรมชาติของพระภิกษุ ตามพระวินัยบัญญัติบัญญัติและอภิสมถาจารย์ ก็จะช่วยให้ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์

ส่วนพระพุทธศาสนานิกายมหายานนั้น ได้ถือกำเนิดขึ้นหลังยุคพุทธกาล สภาพภูมิอากาศในประเทศจีนในบางพื้นที่ร้อนมากบางพื้นที่หนาวมาก เมื่อมีกุลบุตรเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุจำนวนมาก ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในมหายานมีความเจริญรุ่งเรือง เสด็จวัตรของมหายานมี 100 สิกขาบท และอิทธิคุณสมณะ 7 สิกขาบท ปณิธานของมหายานถือว่า เป็นอุดมคติสูงสุดของผู้บำเพ็ญเพียรเพื่อความเป็นพระโพธิสัตว์ จำนวนประชากรในพระพุทธศาสนาในมหายาน มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ มหายานถือเอาปริมาณเป็นจุดสำคัญ ส่วนคุณภาพค่อยตามมาด้วยการอบรมบ่มนิสัย มหายานได้บัญญัติพิธีกรรม และจารีตแบบแผน เพื่อให้เป็นอุบายชักจูงประชาชนให้หันมาเลื่อมใสศรัทธา ตลอดจนมีการลดหย่อนพระวินัยได้ตามกาลเทศะ เพื่อความสะดวกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่สังคมโลก พระภิกษุในมหายาน ได้มีการลดหย่อนสิกขาบทและอภิสมถาจารย์ในบางข้อ เพื่อความสะดวกทันสมัยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างไกลออกไปสู่สังคมโลกซึ่งพระภิกษุในมหายานเน้นความเป็นพระโพธิสัตว์ ด้วยการอุทิศตนช่วยเหลือสังคมทุกด้าน จึงถูกเรียกว่ามหายานเพื่อมหาชน

นิกายมหายานถือธรรมเป็นใหญ่ไม่เน้นเรื่องอภิสมถาจารย์ บางนิกายสามารถมีครอบครัวได้ นิกายมหายานมีปณิธานอันมั่นคง และมีอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของมหายานตามแนวทางแห่งพระโพธิสัตว์ เพื่อนำพาสรรพสัตว์สู่ความหลุดพ้นจากวัฏสงสารให้หมดสิ้น ส่วนการนุ่งห่มจีวรของแต่ละนิกายในพระพุทธศาสนาในมหายานนั้น จะไม่เหมือนกัน ในบางนิกายนุ่งห่มจีวรสีเหลือง แต่บางนิกายนุ่งห่มจีวรสีเทา ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ว่าตน คือพระภิกษุในนิกายมหายาน ผู้เป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ ที่จะมาช่วยเหลือเหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ถึงฝั่งแห่งพระนิพพาน พระภิกษุในมหายานนิยมสวดมนต์ประกอบเสียงดนตรี เน้นความเป็นพระโพธิสัตว์มากกว่าความเป็นพุทธะ พระภิกษุในมหายาน จะไม่รับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด เพราะมีความเชื่อว่า เมื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์แล้ว จะกินเนื้อของสัตว์ได้อย่างไร ซึ่งนิกายมหายานถือธรรมมากกว่าสิกขาบท

ส่วนเรื่องเสด็จวัตรไม่ได้มีผลต่อพระภิกษุในมหายาน เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องภายนอก การออกโปรดสัตว์เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ของผู้บำเพ็ญเพียร ในประเทศจีนมีอากาศหนาวมาก จีวรของพระภิกษุในมหายานจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาพภูมิอากาศ จีวรมักจะทำเป็นเสื้อแขนยาว มีสีเหลือง สีแดง และสีด้าบ้างแต่ละนิกายจะนุ่งห่มจีวรไม่เหมือนกัน การเผยแผ่พระธรรมของนิกายมหายาน นั้นจะเน้นเรื่องปริมาณเป็นสิ่งสำคัญ สิกขาบทของนิกายมหายาน จึงจำเป็นต้องลดหย่อนสิกขาบทในบางข้อลง เพื่อสะดวกต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงจิตใจของประชาชน อภิสมถาจารย์ของนิกายมหายานถึงจะมีมาก แต่สิกขาบททุกข้อจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติที่ติงามของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาในมหายานในทุกนิกาย

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). วินัยวินิจฉัย. กรุงเทพฯ: ธรรมสุโข.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). มองสันติภาพโลกผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ปัญญา ใ้บบางยาง. (2550). พุทธบัญญัติในพระไตรปิฎก. กรุงเทพฯ: บันลือธรรม.
- แสวง อุดมศรี. (2560). พระวินัยปิฎก. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสถียร โปธินันทะ. (2522). พระพุทธศาสนามหายาน. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
-